LLUÍS MILLÀ

LA PUNTAIRE CATALANA

DRAMA D'AMOR EN TRES ACTES

«Espera, cor meu, espera !!!»

La Puntaire Catalana

La Puntaire Catalana

Drama d'amor en tres actes i en prosa

per

LLUIS MILLÀ

Estrenat per la Companyia SUBIRANA, de Vich
en Juny de 1929.

1.ª edició: 600. exemplars.

1 9 2 9
BARCELONA
LLIBRERIA MILLÁ.—SANT PAU, 21

ADVERTIMENT

L'assumpte bàsic d'aquesta obra és el mateix que ha servit per a bastir diverses produccions en el camp de la poesía, la novel.la i el teatre. Es el drama etern i popular del incumpliment d'amor: és la trista fi de l'amor d'absència que's va allunyant fins a perdre's totalment quan l'amor no és prou ferm i arrelat.

El clàssic Fray Lluis de León glosà el tema en una de ses immarcessibles poesies: Pere Antòni d'Alarcon ne féu la magnífica novel.la "El niño de la bola"; *Francesc Camprodon les obres teatrals* "Flor de un día" *i* "Marina"; *Dicenta i Paso* "Curro Vargas", *i entre nosaltres, Manuel Ribot i Serra amb la seva poesia* "La Puntaire", *Frederic Soler amb el seu drama* "Lliri d'aigua", *i Lluis Almeric amb la seva novel.la, han cristal.litzat també el tema del jurament d'amor oblidat.*

A tot aquest estol de poetes i novel.listes, la meva admiració i el meu respecte.

Ll. M.

PERSONATGES

Agnès . . .	*Adela Alsina*
Rafel. . . .	*Josep Coma*
Tomàs . . .	*Ignasi Berenguer*
Jan	*Josep Subirana*
Gem	*Marian Casanoves*
D. Joaquím . .	*R. Macià*
Josepet . . .	*Puigneró*

Gent de platja

L'acció en nostra costa catalana

Epoca: allà per l'any 65 quan encara s'hi feien fortunes a l'Havana.

ACTE PRIMER

Platja de la costa llevantina. Mar al fons. Casa amb porta practicable a la dreta lateral. Casa igualment a l'esquerra. Detalls propis del lloc d'acció.

ESCENA PRIMERA

JAN, *vell pescador repassant una xarxa que té penjada a la porta de casa seva, que ho és la de la dreta.* GEM, *també pescador de la mateixa edat, que arriba pel fons esquerra.*

JAN. (*Cantorrejant amb veu fosca*).
Els uns diuen que sí,
altres diuen que nó:
jo dic que hi ha sirenes
allà pels mars del Nort.

GEM. Jo soc dels que diuen que això de les sirenes són falòrnies de gent poruga.

JAN. Bò. Ja tenim aquí a l'home descregut i valent.

GEM. Valent més que tú.

JAN. Això no m'ho diràs a la cara.

GEM. Si et gires d'esquena, potser no.

(*Perque en* JAN *arranjant la xarxa, hi està d'esquena a ell*).

JAN. No pagues el tret perque t'apunti de fit a fit.

GEM. Jan, no comencem.

Jan. Gem, ets tú qui ha començat a escometre'm.
Gem. Jan... no siguis llus.
Jan. Gem... no et mostris llobarro, que és peix de menys categoria. Tú no has navegat com jo per tots els mars i no saps lo que hi ha i el que no hi ha, perque no has passat de Calafell per la part de babor ni has anat més enllà de Port-Bou per estribor.
Gem. Que no! Aquí on me veus he anat i tornat de Mallorca dues vegades.
Jan. Per xò és que has vingut amb el cervell d'ensiamada.
Gem. Jan, para compte amb lo que dius.
Jan. Gem, que jo sé bé el que dic i ho comprovo.
Gem. Tú has vist sirenes per la mar, babau!
Jan. Les he vistes i les he sentit cantar.
Gem. Que cantaven, caramelles?
Jan. Entonaven cants molt dolços i melangiosos que feien adormir els sentits.
Gem. La ginebra que havies begut era la que et feia dormir la mona que traginaves.
Jan. Més que tú ne begut de ginebra quan anava a la pesca de la ballena per Cabo Verde i Nueva Zelanda.
Gem. Tú, a la pesca de la ballena!
Jan. Jo, jo. Que et penses que de jove he sigut com tú que sols has anat a Mallorca a fer musclos i escupinyes! He begut molta ginebra i jamaica en la mateixa Jaimaica, i mai l'he perdut el coneixement.
Gem. Com que mai n'has tingut de coneixement per apreciar les coses tal com són, mal el podies perdre. Ves on surts amb sirenes! Això són rondalles de velles per a fer dormir als infants.
Jan. Gem, tú no has vist el món per un forat.
Gem. Jan, tú has vist els peixos de la mar amb vidres de multiplicació.
Jan. Jo sé el que sé i tú no saps res de res.
Gem. Adéu, savi Salomó.

JAN. Més que tú, que sempre he donat proves de tenir més cap que tú.

GEM. Per fora sí que el tens més gros, però no pas per dintre.

JAN. Poca-solta. De cap i de cor... no és pas tú qui m'ha de guanyar.

GEM. Cor dius! Si no saps ni perque serveix el cor.

JAN. Que no? Per estimar serveix.

GEM. Si tú no has estimat mai a ningú. Per xò ets concu a la teva edat.

JAN. Ho soc perque mai m'he volgut casar.

GEM. Millor diries perque cap dona t'ha volgut fer cas.

JAN. Més de quatre.

GEM. Desgraciada la que t'hagués dit que sí.

JAN. Més sortosa que les teves que t'han deixat víduo dues vegades.

GEM. I encara no me'n desdic de tornar-me a casar.

JAN. Sí que faries goig amb una tercera dona.

GEM. Més que tú, que mai n'has tingut cap, i ni sabries com demanar-la una dona.

JAN. Ja vindría a tú perque m'hi donguessis un cop de mà

GEM. Un cop de rem al cap et donaria de bon gust.

JAN. Gem! Gem!

GEM. Jan! Jan!

(*Ambdos amenaçadors*)

ESCENA II

Dits i AGNÈS *per la casa de l'esquerra*

AGNÈ. Ja us baralleu? Estrany fóra veure's amistosos.

GEM. Aquest, que no sap el que es pesca.

JAN. Ell, que sempre navega a mitja vela.

(*Volent dir begut*).

GEM. Jan!

JAN. Gem!

AGNÈ. Prou! Es que és forta cosa que essent amics de tan temps, tingueu d'estar a tota hora com gat i gos!

GEM. Callo, perque tú ho manes, Agnès, que si no...

JAN. I jo també callo per l'estimació que et porto, que del contrari...

GEM. Jo més que tú me l'estimo a l'Agnès.

JAN. I ca! Jo sé endevinar-li tots els pensaments.

GEM. Que has d'endevinar tú, que has d'endevinar!

JAN. Que nó? Ara veuràs si ho encerto. Oi, que ara et manca una cadira mitjana per seure?

AGNÈ. Ben segú.

JAN. Vaig a cercar-la.

(*Corrent entra a la casa d'ella i surt amb una cadira de boga.* AGNÈS *hi seu*).

Aquí la tens. Eh?

GEM. Oi, que te'n manca una altra per a respatller del cuixí?

AGNÈ. Veritat és.

GEM. (*També corrent la treu de la casa d'ella*).

Aquí està. Veus com jo hi toco més que tú?

AGNÈ. Gràcies, gràcies, galans servidors.

GEM. Oi, que tú m'estimes molt, Agnès?

JAN. I a mí més que a ell?

AGNÈ. A tots dos per un igual vos vull. Ni gota més ni gota menys.

GEM. Es que jo et so padrí de batejar.

JAN. I jo padrí de confirmar.

AGNÈ. Ja ho sé. Sempre ho dic que els meus dos padrins són els millors del món.

GEM. Per mí pots ben dir-ho, perque quan te varen batejar ja vareig encarar-me amb el Rector manant-li que escalfés l'aigua perque no et constipessis.

JAN. I jo, quan el Senyor Bisbe et va confirmar, vareig dir-li:—No li pegui gaire fort, perque si li fa mal, renyirem. Ell va somriure, i amb els dos dits tot just li va fregar la cara.

AGNÈ. Si que recordo que ho va fer així.

JAN. Ell no ho hagués fet, ja hauríem vist com acabava aquell pas.

GEM. Això no vol dir res contrari a la meva estimació.

AGNÈ. Clar que no.

JAN. Això vol dir, que jo soc tan padrí teu com el qui primer ho siga. Ni ha molts de padrins que sols ho són de boquilla.

GEM. Jan, no tiris sense engaltar.

JAN. Gem, qui sigui confrare que prengui candela.

AGNÈ. Ja tornem a enlairar-nos! No he dit que prou? Encara voleu posar-me més penosa de que ho estic, pobre de mí?

GEM. Tú tens penes?

JAN. Qui te les dóna?

AGNÈ. La taleia que ha agafat en Rafel de marxar a l'Amèrica per a cercar fortuna.

GEM. En aquest punt pensa molt bé el xicot.

JAN. Molt malament que pensa. Que més fortuna que la que té aquí? Què li manca? Què no treballa? Què no és remitger de la barca d'en Perdigó?

AGNÈ. Sí, però ell diu que aquí mai podrà arribar a tenir barca pròpia, que és lo que ell vol per a veure's amb possibles per a casar-nos sense el neguit de viure al dia com viuen tots els pescadors que es carreguen d'obligacions sense pensar en l'endemà.

GEM. I molt bé que pensa, torno a dir. En Rafel és jove, sanitós, la feina no l'espanta, té intel.ligència i allà a l'Amèrica amb una bona empentada pot guanyar en un any lo que aquí no arreplegarà en deu anys per molt que tresqui. A l'Amèrica, amb ganes de treballar se fan diners.

JAN. Que saps tú d'aquelles terres si mai has arribat a passar l'Estret?

GEM. Això no *quita* per a conéixer a molts que han tornat carregats de *pesos.*

JAN. Mes n'hi han que no tornen perque no poden. Això és com la Rifa de Nadal, que no més se parla dels que treuen la grossa. Aquí em teniu a mí que a l'Amèrica hi so anat tres vegades, i quan me mori tindré d'anar-hi a peu al cementiri si no em fien els gastos.

AGNÈ. No ho digueu això, padrí.

JAN. Com que és veritat. Ves que n'he tret de tan temps d'anar damunt de l'aigua i tractar amb gent de tota mena.

GENÈ. Tú no, perque sempre has sigut un cul de mal seient: no has fet més que rodar món.

JAN. Rodant món és com m'he convençut que no hi ha res millor que la costa llevantina.

ESCENA III

Dits i RAFEL *pel fons esquerra. Aviat* TOMÀS *per la casa.*

RAFE. En això teniu raó, Jan: res com nostra terra. Perxo és que per molt que d'ella m'allunyi no deixaré de tornar al poble que m'ha vist néixer, per a morir en el lloc mateix.

AGNÈ. Rafel!

GEM. Qui parla de morir? Aquest que és un vell xarruc i no tú que ets jove, és qui li pertoca anar al calaix.

JAN. Gem, no ets pas tú qui m'ha d'enterrar.

GEM. Jan, creu que ho faria de bon grat.

JAN. No el tindràs aquest gust perque aquí on me veus, haig de viure molts anys jo.

Gem. Ja ho diu el ditxo. Mal herba mai mort.

Rafe. Sí, Agnès estimada, sí. Tot el poble ne té esment de nostres amors, i per xò és que no m'amago al dir que si de tú m'allunyo és sols per a tornar ric per tú i el pobret del teu pare cego, que, un cop ja sigui el teu espòs, com a la tornada ho seré, ja no tinguem que témer de la misèria que ara de dia en dia veiem apropar-se.

Gem. Ben dit, noi. Estimant com se veu que estimes a l'Agnès just és que cerquis el teu benestar, el d'ella i el del teu pare.

(*Veient-lo sortir de la casa*).

Mira, aquí el tens. Ell mateix dirà si pensa com jo penso.

Jan. O com jo: que en soc contrari de marxar d'aquí.

Tomà. Jo... què voleu que us digui, què voleu que us digui, pobre de mí! Jo soc una barca vella que navega en nit de fosca sense llums, i que plena d'esborrancs sols s'aguanta per un voler de Déu.

Agnè. Pare, seieu aquí.

(*En la cadira baixa de la seva esquerra*).

Rafe. Segons se veu, vos Jan, no l'aproveu la meva anada?

Jan. No que no l'aprovo, noi. Ho dic ben clarament.

Rafe. No comprenc el motiu. I molt m'estranya que vos penseu així havent navegat tant com sempre dieu. El córrer món fa descobrir nous horitzons en els que un home que com jo hi cerqui fortuna a la fi la troba. Jo soc dels que diuen que la sort no s'ha d'esperar que vingui sinó que cal anar a buscar-la.

Jan. On se troba la sort?

Rafe. Allà on sigui. Voltant pel món.

Jan. Justament perquè jo he vist molt món és perquè parlo aixins. La experiència és la que em fa veure

les coses tal com són. Ja m'has sentit dir abans que res hi ha com la costa llevantina.

RAFE. Molt em plau vostre enamorament per lo que és nostre, però amb tot, forsa és confessar que la vida del pescador aquí...

JAN. La vida del pescador aquí, és una joia. Voleu escoltar-la?

RAFE. Amb molt gust.

(AGNÈS *i* TOMÀS *seuen a l'esquerra.* RAFEL *a peu dret darrera d'ella.* GEM *seu en un cabiró a la dreta, tot encenent la pipa.* JAN *al mig de l'escena a peu dret. Cuidi's bé el quadre.*)

JAN. Comença així:

Va la barca mar endins
amb la blanca vela inflada
tallant, valenta, l'onada
que neix en remots confins.

Ja la terra no s'ovira:
mar i cel per tot l'envolta
i sempre ferma i resolta
més s'endinza quan més mira.

Daura el Sol des de llevant
la mar amb polsina d'or:
tot pren vida i brillantor
l'ample espai hermosejant.

Ja a tota llum, la gavina
símbol precís de bonança,
revolteja sens recança
a ran d'ona cristal.lina.

Ja la barca pescadora
llença xarxes que aigua esquinsen:
els ploms amb pausa s'endinsen
i els suros les marquen fora.

Bona estesa se ne's feta!
Tot marxa amb bona fortuna.
Vira la barca tot d'una
per a fer-ne millô estreta.

Pren els caps, tira suau:
dobla la força i s'esforsa,
i quan més dobla la força
més el doblar-la li plau.

Xarxa que abans fou llençada,
amb enginy és recollida,
que'l pescador té la vida
dins la xarxa rescatada.

El peix, entre malles ja,
el fil li fereix l'escata,
i talment com doll de plata
dins la barca tenim ja.

Bona estirada primera!
Anem doncs per la segona;
veiam si també apresona
altre tan rica pesquera.

I la fa!... Com cueteja
el munt de peix! Ni argent viu!
I el bon pescador, com riu!
Dels companys serà l'enveja!

Quan gran serà l'alegria
en la platja fent estrena,
mostrant la barca replena
per la pesquera del dia!

I a la platja, tots cofois
vent en popa fan entrada,
i un cop la barca estacada,
allí són els alegrois!

—Quina sort, Jan!—Fa tothom
abocant-se a les paneres.
—Amb unes quantes pesqueres
com avui, dareu un tom
cap a la riquesa, Jan.
—Això és pesca de valor!
—Sou el més ferm pescador
de la costa de llevant.
—Tot és peix de *senyoriu*!
Llus, llagostins i llubarros!
—Fareu els diners a carros!
Vaja, sou home de *briu.*

Ja dins sa casa el bon Jan
voltejat d'esposa i fills
tots joiosos i senzills
munts de plata van contant.

El pare, que és tot ventura
i amb la família s'engresca,
esmenta als seus fills la pesca
i els plaers de la natura.

Pinta la blavor del mar,
la blancor de la gavina,

el Sol que tot ho germina
i el goig que dóna'l pescar.

I amb quadro tan plé d'amor
clama sa filla, joiosa:
—Oh mare, que n'és d'hermosa
la vida del pescador.

RAFE. Ben pintat, Jan; ben pintat.
AGNÈ. Molt bé, padrí, molt bé.
TOMÀ. Jo em sembla que m'hi trobo.
GEM. Sí, sí, no està mal... però com que en aquest món, començant per la moneda, tot té la seva cara i creu, ara jo també pintaré el meu quadro.
AGNÈ. Veiam.
TOMÀ. Parla.
RAFE. Digueu.
JAN. Vinga.

(*En* GEM *s'aixeca i en* JAN *seu en el cabiró, també encenent la pipa*).

GEM. I dic així:

Mar endins a la pesquera
les barques avui han eixit,
i en la platja amb gran neguit
el poble ja les espera.

Tothom està amb l'ai al cor.
No's veu cap vela llatina,
mės el perill s'endevina
per l'infeliç pescador.

Cel cendrós, aigüa negrosa,
llamp que l'espai fueteja,
trò seguit que neguiteja,
i nit que avança espantosa.

En la platja prou espera
mare i filla amb viu dolor,
el retorn del pescador
de barca la més lleugera
que, eixint a punta de dia
fou sempre la més valenta
més sortosa i amatenta
missatgera d'alegria.

Totes, totes van tornant
de l'un i de l'altre extrem
sens vela, a força de rem...
I cap barca és la d'en Jan.

—Vaia uns temporals, minyons!
diuen tots a l'arribada.
—I que ha vingut de sobtada
ple de males intencions.

I el pare?—I el meu espòs?
Pregunten dos veus tot d'una.
—Navega amb bona fortuna?—
—No'ls hem vist.—Amb to confós
diuen, fugint de mirada
els que de suó amarats
i sens alé, afortunats,
a sa casa fan entrada.

I dels llams el brillejar
se vegé tota la nit
mare i filla en gran neguit
i amb la vista fixa al mar.

Ja per fi'l dia s'ha extés
i una barca's veu que avança:
amb ella hi neix l'esperança....
La barca és d'en Jan, ho és.

Però va mal governada,
la vela penja desfeta,
sense rems d'esquerra a dreta
brandeja i fa capbuçada.

D'un cop d'ona va al sorral
a embarrancar-se furient:
més d'en Jan ni de sa gent
no's veu rastre ni senyal.

I amb quadro que trenca'l cor
diu la filla amb veu plorosa:
—Ai, mare! que és dolorosa
la vida del pescador!

(*Llarga pausa*).

I això! Sembla que haveu quedat ensopits!

RAFE. Que us diré jo... Tot té el seu pro i el seu contra en aquest món... Per xò és que jo que ansio fortuna vull anar a cercar-la ja que ella no vé a mí per sí sola, com ja he dit.

GEM. I molt re-bé que faràs. Aquí ja saps el pa que s'hi dóna: mai sortiràs de pobre.

JAN. Aquí com a tot arreu n'hi han de verdes i de madures. Emprò pensa, Rafel que més val un boig conegut que no pas un sabi per a conéixer.

GEM. Això de sabi no ho deus dir pas per tú, eh?

JAN. Això ho dic amb la significació de que'ls enteniments ja comprenen.

GEM. I jo no et puc comprendre?

JAN. Tú... tú... No comprens ni la intenció amb que dic

que a l'altra banda de mar hi ha sirenes de dolç cantar per a la joventut.

GEM. Ba, ba: deixa't de sirenes i deixem al jovent que festegi sense testimonis de vista, que a ningú li plau que li escoltin les amoretes.

JAN. Ara has parlat bé. Aquesta és l'única vegada que ho encertes i que estem d'acord tú i jo. Tant és així, que et convido a fer la copa a cal Xeco.

GEM. I jo que l'accepto de bon grat. Anem.

JAN. I tú també, Tomàs, que et distrauràs un xic.

TOMÀ. Sí que vinc, no pas per la golosia de fe'l trago, si no que em convé estirar les cames. Hi puc anar-hi. Agnès?

AGNÈ. Com vos plagui, pare.

TOMÀ. (*Aixecant-se*).

Hi vaig, doncs. Enteniment, eh, nois.

RAFE. Sempre ne'm tingut, sogre.

TOMÀ. Sogre, no encara.

RAFE. Ara, sogre. Quan siga el marit de la vostra filla vos diré, pare.

TOMÀ. Gràcies, Rafel. No saps l'alegría que'm dones sentint-te parlar així.

JAN. Anem?

GEM. Anem-hi.

(*Se'n van pel fons dreta portant al mig en* TOMÀS).

ESCENA IV

AGNÈS *i* RAFEL

RAFE. Je, je!

AGNÈ. De qué rius?

RAFE. De lo molt amics que han quedat en Jan i en Gem després de tan disputar-se.

AGNÈ. Sempre acaven així. Totes les seves discussions són filles del molt amor que em porten.

RAFE. Com no han d'estimar-te ells i tothom que et conegui si ets tan hermosa, tan bona...

AGNÈ. Rafel... (*Ruborosa*).

RAFE. Tothom t'estima, i jo més que tothom, reineta meva.

AGNÈ. Sí, sí, molta estimació i vols deixar-me.

RAFE. Deixar-te, no: marxar per a tornar més enamorat que mai, que no podría pas viure sense tú. I ara que estém sols, vaig a parlar-te amb veu del cor molt més que mai, ja que aquesta és nostra darrera entrevista.

AGNÈ. La darrera! Això vol dir que estàs decidit a marxar aviat!

RAFE. Sí: avui mateix marxo a Barcelona, perquè demà a trenc d'auba dec trobar-me a bordo del "Esperança" barco de tres pals, trinquet, gran vela sobresana, gàbia gran i petita, bonetes i veles d'estai. Tripulació, 26 homes. El casco és vell però acaven de carenar-lo. Jo hi vaig d'ajudant de timoner, sense sou, sols per la teca. Però no hi fa res, la qüestió és que em portin a l'Havana. Aquest és el tracte.

AGNÈ. I un cop allí, qué?

RAFE. Déu dirà. Ganes de treballar no em manquen, salut no la envejo de ningú. Amb tot, si fracasso, el viatge de tornada el tinc assegurat amb les mateixes condicions: així m'ho ha promés el patró. Ja veus, Agnès, estimada, que res hi perdo en volguer passar la mar cercant fortuna. El cor me diu que triomfaré, que dintre d'un any a llarc tirar, faré tornada amb prou moneda per a no passar penes ni tú, ni jo, ni el teu pare, perquè tots tres ne farem un goig d'aquesta casa. No ho veus així, tonteta?

AGNÈ. Ai, Rafel, què vols que et diga... Un any d'absència...

RAFE. Què menys per a poguer comprar mal siga una sola barca!

AGNÈ. Una barca, aquí, bé prou que te la fiarien.

RAFE. Comprar al fiat és com no tenir res teu. Els pagaments a plaços fixos són uns corcs que se't mengen tota la ganància i que al bon pagador no el deixen dormir tranquil pensant amb la martellada del venciment.

AGNÈ. Això sí...

RAFE. I parlant francament, no és pas una sola barca lo que ambiciono.

AGNÈ. No!

RAFE. El meu dalit va més lluny, els meus pensaments són més enlairats. Quants ne coneixem que han anat a l'Amèrica pobres com jo i els hem vist tornar ben folrats de butxaca! De Badalona a Sant Pol n'està ple. Perque no puc ésser jo un d'ells? Per a fer riquesa no vindrà pas d'un.

AGNÈ. Ai, Rafel.

RAFE. Ja tornes a sospirar amb tristesa, amoreta meva! Que potser tens temença de que al fer-me ric m'oblidi de tú? Que ara sols et vull perquè no tinc cabals!

AGNÈ. Pobre i ben pobre voldria que tornessis si ric tenies de llençar-me a l'oblit.

RAFE. No amor meva, no. Tú ets tot jo, i sense tú, jo no soc res.

AGNÈ. Rafel, Rafel meu.

RAFE. I ben teu que soc. Per tú, Agnès, per tú és perque vull marxar a llunyana terra.

AGNÈ. Per mí no et moguis de la costa llevantina.

RAFE. Per tú i per tots és que haig de marxar. Com vols que ens poguem casar en la present situació mancats de tot?

AGNÈ. No pas d'estimació.

RAFE. Això no ho dic, videta meva, ni sols ho penso.

AGNÈ. Tinc por, Rafel, tinc molta por. Estic espavorida.

RAFE. No sé de què ni perquè has d'estar-ho! Ah, sí! Ja comprenc: tens temor d'allò que en Jan ha dit de les sirenes que amb son dolç cantar enamoren als homes que passen la mar!

AGNÈ. Una cosa com això.

RAFE. Cabòries del bo d'en Jan. Bé prou que he comprés que parlava amb segona intenció referent a les dones d'aigua.

AGNÈ. Com que diuen que les dones americanes són molt guapes i meloses...

RAFE. Com vols que et digui una vegada més, que per mí en tot el món no hi ha res més hermós i estimat que la meva Agnès, la puntaire catalana, que, amb sos dits de marfil ha sapigut teixir en el seu cuixinet de puntes, amb fibres del meu cor, el nostre llençol nuvial?.... Sí, Agnès meva, no ho dubtis, quan retorni d'Amèrica, de nostra casa ne farem un niu d'amor amb ocellets que vindran a omplenar-lo de goig. Ja veuràs quin xarroteig! Quines cantades. Pasqua florida, primavera eternal.

AGNÈ. Ai, Rafel... Si m'enganyaves, que en series de mal home!

RAFE. Indigne de tot perdó fóra. Repudiat i escupit de tothom me vegi si manco a lo promés. El meu cos s'allunya d'aquesta casa, però el pensament aquí resta fins a la tornada. Ho juro.

AGNÈ. I jo recullo el teu jurament, Rafel meu.

RAFE. Durant ma absència, diguin lo que et diguin de mí, res creguis que no sien paraules d'estimació. Al meu retorn d'Amèrica, la puntaire Agnès ja no farà puntes pels rics com ara en fa perque és pobre... No en farà, perque els rics serem nosaltres, més que ningú.

AGNÈ. Rics d'amor, sí que ho serem. Ja ho som ara.

RAFE. Rics de tot. Ja ho veuràs, ja ho veuràs.

AGNÈ. Déu ho vulga que sia així.

RAFE. Ho voldrà, ho voldrà, no ho dubtis.

AGNÈ. Rafel, pensa que has dit que durant la teva absència diguin de tú lo que diguin res haig de creure que paraules d'amor no sien.

RAFE. Sí que ho dic, sí; i amb tota l'ànima que ho dic.

AGNÈ. Així ho crec i així és com aquestes paraules queden gravades en ma pensa. Res de mal creuré de tú encara que m'ho jurin, perque de juraments sols me crec els teus.

RAFE. I els pots ben creure, perquè el cor és qui me'l dicta. Adéu la meva amor. Ja és hora de que em posi en marxa. Adéu.

AGNÈ. Adéu, sospir de la meva ànima.

RAFE. En cada onada que aquesta platja vegis arribar-hi trobaràs un pensament meu.

AGNÈ. I tú, Rafel no llencis a l'oblit, que... *Que aquí t'espera el meu cor.*

(*S'abracen amb noble amor.* RAFEL *a l'arribar al fons li tira un petó. Ella cau com amb desmai en una cadira.* JAN *i* GEM *que junt amb en* TOMÀS *poc abans han comparegut pel fons dreta, corren a auxiliar-la*).

JAN. Agnès.

GEM. Noia.

(TOMÀS *que ha quedat sol al fons pressentint lo que succeeix, va a ella tot dient*:)

TOMÀ. Agnès, filla, filla meva! Què tens?

AGNÈ. (*Refent-se*).

No res, pare. No res.

TOMÀ. Ha marxat en Rafel?

AGNÈ. Sí, però jo estic tranquil.la perquè ell tornarà, tornarà, n'estic ben certa.

JAN. (Tornarà, sí... però quí sap quan i com retornarà).

AGNÈ. (*Reprenent el seu treball*).

Espera cor meu, espera.

(*Ella fent sonar els boixets. Ell comentant la situació amb veu baixa*).

TELO MOLT PAUSAT

ACTE SEGON

La mateixa decoració. Han passat cinc anys

ESCENA PRIMERA

Abans d'aixecar-se el teló se senten veus de: Ara! Ara! Veniu! Veniu! *Seguint la cridòria se descobreix l'escena plena de gent de tota mena. En* JAN *compareix amb una panera ben plena de peix, que deixa en terra. Tothom el volta. En* TOMÀS *no es mou del cancell de casa seva.* JOSEPET *entre els concurrents. En* GEM *sortirà a son temps.*

TOTS — Ara! Ara! Ara!

JAN. — Ara; ara prou. Prou xibarri. Deixeu-me parlar. (*Rumors per a fer silenci*).
Apa, que tot hi ha avui. Peix de tota mena. Un de cada família. En la variació està el gust. Aquesta tongada l'heu de pagar més car perquè si un és bo, l'altre és millor.

JOSE. — Apala, canteu i no féu propaganda fula.

JAN. — Espera, noi maco, que primerament cal que ulleu bé la panera per assabentar-vos de la riquesa que hi ha. No vull que després em digueu que vos he enganyat. Mal m'està el dir-ho, jo no enganyo mai a ningú.

UN. — Tothom fa el *ca pot*.

JAN. Capot, dius! Ni una samarra m'hi faré jo amb la ganància d'aquesta venda.
JOSE. Però que canteu o no?
JAN. *Avantes* vull que prengueu bona nota de la família.
JOSE. Que els hi voleu estrendre l'empadronament per les cèdules?
JAN. El que vull és que pareu bé les orelles i obriu l'ull. Mireu: hi ha, surell, llubarros, boga, llunada, mòllera, dento, brótola, congre, lluerna, llus, calamar, pagell, llenguado, nero...
GEM. I sirenes, que no n'hi han?

(*Pasant per davant de tothom d'esquerra a dreta. Tots hi riuen*).

JAN. Claus de ganxo perquè els masteguis, hi han, maleït sies.
GEM. Com que dius que hi ha de tot...
JAN. Gem! Gem!, no em busquis el cos.
GEM. Jan! Jan!, no em facis riure.
JAN. Plorar et faré un dia per les teves *xanxes*.
UN. Bé, que canteu o no canteu?
GEM. Com voleu que canti, si aquest no té veu ni vot.
JAN. Gem, no hi tornem.
GEM. Jan, tira avant.
JAN. De cap a mar et tiraría a tú.
GEM. Sé nadar fins amb els braços lligats, no hi ha por d'ofegar-me.
JAN. Ni sé com me detinc...
GEM. Posa't tranquil i canta, que si venen més paneres la teva anirà de baixa.
JAN. (Tens raó).

(*Agafa una mostra de peix i diu amb pausa, pròpia del cas de subhasta*).

Pessetes:
Quaranta, trenta nou, trenta vuit, trenta set, trenta

sis, trenta cinc, trenta quatre, trenta tres... Encara nó?

GEM. Avall, avall com l'aigua del riu.

JAN. Es que és peix de mar aquest.

GEM. Canta, canta com les sirenes, veiam si ens encises.

JAN. Gem... Més val que callis.

GEM. Jan, si calles no vendràs res.

JAN. Seguim; trenta tres, trenta dos, trenta hu, trenta! Encara resteu muts? Que se us ha secat el gargamelló? Voleu anar a fer el trago i tornarem a començar?

GEM. Canta, canta.

JAN. Dèiem trenta cinc o trenta sis?

JOSE. Trenta, dèiem?

JAN. Sí, sí: tens raó. Trenta, trenta, vint-i-nou, vint-i-vuit, vint-i-set...

JOSE. Jo.

JAN. (Ai, gràcies a Déu). Teniu, aquí va la *mosta*.

(*Li entrega el grapat de peix*).

GEM. (*Mirant a mar cap a l'esquerra*).

No es veu cap barca ja, totes ja han fet arribada.

(*Tots miren cap al cantó que ha indicat en* GEM).

Poc peix s'ha fet avui.

J3k. Seguim: (*Ara més depressa*).
Vint-i-set, vint-i-vuit, vint-i-nou...

DOS VEUS. Jo, jo.

JAN. Quí ha estat primer?

GEM. Tots dos a l'hora.

UN. A partir? O a cara i creu?

ALTRE. Fet. A partir.

(*Paguen, agafen la panera i se'n van per l'esquerra*).

GEM. Ja s'ha guanyat el sopar, aquest.

(Pel peix de la mosta d'en JOSEPET *quc posa en un mocador blau).*

VEUS. *(Dins).*

Ara! Ara! Ara!

(La gent se'n va corrents per la dreta, on figura haver arribat noves barques)

GEM. Barques que arriben plenes de peix. Bé prou que jo les havia llucat.

JAN. Noi, si em descuido! Sort que...

GEM. Sort que jo he fet d'alsa-prem.

JAN. Ja ho he vist, ja. Gràcies.

GEM. De res, home, perquè si no som amics!

JAN. A vegades sí que ho ets de bon amic.

GEM. Sempre ho soc.

JAN. Anem a fer el trago, Gem?

GEM. Anem-hi, Jan, anem.

(S'en van per l'esquerra).

TOMÀ. Sempre acaven així aquest parell. El trago és lo que amaina els seus gènits de tempesta.

JOSE. *(Que ha restat pel fons i ara va cap a en* TOMÀS*).*

I doncs, Tomàs, que diem de bò?

TOMÀ. Hola, ets tú, Josepet?

JOSE. Jo mateix.

TOMÀ. Ja ho pots veure-ho, noi. Anem tirant.

JOSE. Això és bò.

TOMÀ. I tú?

JOSE. Jo també vaig tirant.

TOMÀ. Ja t'he sentit que has afanyat la *mosta* en la subhasta.

Jose. Sí: ha sigut una pensada, que jo no em guanyo pas la vida comprant peix.

Tomà. Per xò que així ho penso és que se m'ha fet un xic estrany que hi prenguessis part. Tu ets fuster, segons tinc entés.

Jose. Fadrí fuster soc, sí.

Tomà. I treballes, eh?

Jose. Sí. A cal Cisco de la plaça. Si no que aquesta tarda faig festa, perquè...

Tomà. Per manca de feina, potser?

Jose. No: de feina n'hi ha. He volgut fer festa, perquè... Que no està bona l'Agnès?

Tomà. La noia? Sí que ho està, gràcies a Déu. Per què ho preguntes?

Jose. Ho deia perquè com que no la veig aquí fora i treballant com té per costum...

Tomà. Es perquè quan hi ha subhasta de peix treballa dintre de casa perquè no la destorbin amb la cridòria que fan.

Jose. Està entès. Ja ho comprenc... I ara, tornant a això de la subhasta... Teniu, vos faig present de la *mosta*, perquè jo, dient la bona veritat, no sabria pas que fer-ne.

Tomà. Bravo, noi! Perquè no saps que fer-ne és perquè em dónes peixet!

Jose. No és pas aquesta la meva intenció. Però si us ho preneu com ofensa...

Tomà. Cap mica. Es de broma que ho he dit.

Jose. Així accepteu, eh que sí?

Tomà. Sí, home: amb molt gust.

Jose. Doncs, preneu, teniu.

Tomà. El mocador...

Jose. Ja me'l tornareu després. Gràcies, Tomàs, moltes gràcies.

Tomà. Les gràcies soc jo qui té de donar-te-les.

Jose. No ho crec pas així!
Tomà. Tú diràs si no.
Jose. Jo diré que... Com que aquesta tarda he volgut fer festa per...
Tomà. Per a comprar peix i regalar-me'l?
Jose. Si em feu broma, em desencoleu tots els junts i no sabré com ribotejar els conceptes que ja tenia a punt d'engalzar-los.
Tomà. Agafa la serra de trepar i tira al dret ja que parles com a fuster que ets.
Jose. Es referent a l'Agnès que voldria parlar. Compreneu ara?
Tomà. (Prou que et comprenc. Pobre xicot!) Què vols de la meva filla?
Jose. Sapiguer si...
Tomà. Sapiguer, què?
Jose. Si està ben bona.
Tomà. Ja t'he dit abans que sí. Tots estem bons a casa.
Jose. Doncs ja en tinc prou. No vull res més.
Tomà. De res més vols assabentar-te?
Jose. Res més... (Perquè no tinc valor per a dir més. Tornaré quan la vegi aquí fora i sola). Adéu, doncs i amb salut ens poguem tornar a veure, Tomàs.
Tomà. Amb salut, Josepet.
Jose. (Soc un covard. Però jo tornaré, tornaré decidit a declarar-li el meu amor a l'Agnès).

(*Se'n va pel fons dreta*).

Tomà. Es un bon noi en Josepet, un bon noi. Llàstima que... Què hi farem si les coses del món van així! Si un hom les pogués adreçar...

(*Pausa tot ell pensatiu*).

Anem a deixar aquest peix a la cuina. Després, més tard, ja li diré a la noia qui ens ha fet el regal.

(*A l'anar a entrar a la casa, gairebé que es topa amb sa filla que hi surt amb el cuixí de puntes i una cadira. Ell s'amaga el mocadoret del peix darrera de l'espatlla: ella no ho repara*).

ESCENA II

TOMÀS *i* AGNÈS *que surt com s'ha dit.*

AGNÈ. Veiam, pare, si us plau, deixeu-me passar.

TOMÀ. (Ai, si em descuido). Que vens a treballar aquí fora, noia?

AGNÈ. Sí. Hi ha més claror i és més distret. Voleu atançar-me una cadira per aguantar el coixí?

TOMÀ. Tot seguit. (*Va a dins i des de dins parla fins que surt amb la cadira*).

Haguessis sortit abans, t'hauries divertit amb la subhasta de peix d'en Jan.

AGNÈ. Prou que els he sentit de dins estant: feien uns crits!... S'han disputat en Jan i en Gem, eh?

(*Ara torna a escena*).

TOMÀ. Com sempre.

AGNÈ. Però a la fi hauran quedat amics?

TOMÀ. També com sempre. Jo fins penso que si es barallen tan sovint és sols pel gust de fer les paus un cop ja han acabat el repertori dels improperis.

AGNÈ. Ben segú.

TOMÀ. Empró, vaja: avui en Gem ha ajudat força a en Jan en la subhasta.

AGNÈ. Sí? Què ha fet?

TOMÀ. Anava molt pesada. Ningú badava boca per a dir: Jo! I vet'aquí que en Gem de cop i volta, diu:—

—Avui ja no arribarà cap més barca amb peix. Tots l'han cregut, i la venda ha sigut cosa feta. Ho ha dit a temps perquè tot just finida la subhasta s'han sentit crits de *Ara! Ara!* per l'arribada de noves barques! I en Jan, agraït de l'enginy, l'ha convidat a fer la copa.

AGNÈ. Sempre acaben les qüestions d'aquesta manera ells dos.

TOMÀ. Sí, però ben segur que a hores d'ara ja tornen a estar diferenciats.

AGNÈ. No fóra estrany.

(*Pausa. Ella segueix treballant*).

TOMÀ. Ja deu ésser tard. Què penses treballar molt encara, noia?

AGNÈ. Què no sabeu que cada día faig una hora més per mí?

TOMÀ. No sé que en treus d'escarrassar-te tant...

AGNÈ. No us dic que treballo pel meu equip de núvia?

TOMÀ. Però és de bo de bo que encara l'esperes a en Rafel?

AGNÈ. Tota la vida que l'esperaré.

TOMÀ. Però si fa tan temps que no en sabem res d'ell?

AGNÈ. Cinc anys fa que va marxar. Cinc anys menys un mes, ho porto ben contat. Empro ell ha escrit.

TOMÀ. De quan data la seva darrera carta?

AGNÈ. Aquí les tinc totes les que hem rebut. Cinc cartes.

(*D'una bosseta penjant del cuixí treu cinc cartes*).

La darrera és de... de fa tres anys justos.

TOMÀ. Ja ho veus! El primer any, tres cartes. El segon, dues... I res més. Què vol dir això? Com se pot comprendre aquest silenci?

AGNÈ. Què us diré jo, pobre de mí!... Hi poden mitjançar moltes coses. Que hagi estat malalt, que esti-

gui molt internat en la illa de Cuba on els correus són dificultosos, que s'hagin perdut cartes seves i que enfadat perque jo no les contesto vulga fer-me glatir l'espera... Que sé jo, pare, que sé jo...

(*Acava aixugant-se els ulls de plor que vol dissimular*).

TOMÀ. No, noia, no. Tú vols enganyar-te a tú mateixa. De resposta sols n'hi ha una al teu dolor, i aquesta és que en Rafel....

AGNÈ. En Rafel tornarà tard o d'horà. No ho dubteu, pare. Tornarà si és que no ha mort, més encare que així sia, ell viu aquí, dins del meu pit que és l'estoig del seu amor.

TOMÀ. Déu t'escolti, filla meva. Nostre Senyor vulgui que... Que en Rafel retorni aviat i que... que cumpleixi el seu jurament amorós.

(*Se'n va per la casa*).

ESCENA III

AGNÈS. *Tot seguit* JOSEPET *pel fons*

AGNÈ. Tornarà, sí, tornarà. Espera, cor meu, espera.

JOSE. (Està sola. Si ara no m'hi declaro no sé què esperançar. Pit i fora).

(*Avança*).

Tú sempre treballant, Agnès.

AGNÈ. Hola, Josepet. Ja ho veus, sempre fent ballar boixets.

JOSE. Qui pugués ésser un d'ells!

AGNÈ. Ai, ai! Per què?

JOSE. Per les carícies que els hi fas amb els teus ditets nacarins.

AGNÈ. No em facis riure, Josepet, que no en tinc ganes.

JOSE. Estàs trista?

AGNÈ. No estic alegre.

JOSE. No ho estàs, perquè no vols. Perquè tú mateixa te'ls endogales els alegrois del viure. No se't veu en cap festa de sarau ni aplec. Els diumenges a missa primera, i prou: tot el reste del día tancadeta a casa o tot lo més aquí a la porta de cap al cuixí.

AGNÈ. Ell és el que em dóna vida.

JOSE. Millor diries el que te la prèn, perquè tan hi treballes que corres perill de cremar-te els ulls de tan mirar fixament la trama de les randes que fas.

AGNÈ. No hi ha treball sense fatiga, Josepet.

JOSE. Però se'n pot fer de més o de menys, i tú en fas massa.

AGNÈ. Massa poc ne faig, que jo no tinc més herència que el meu cuixinet de puntes, i d'ell ha de sortir el meu manteniment i el del meu pare cego.

JOSE. Si tú volguessis, altre apoi tindries més ferm que res.

AGNÈ. No sé quin!

JOSE. No t'enfadaràs si te'l dic?

AGNÈ. Enfadar-me jo! No crec que un bon noi com tú ets, pugui dir-me res que ofensa sia per a mí.

JOSE. (Animo, Josepet). Doncs, mira Agnès, jo... Jo fa temps que ta hermosura i bonesa m'ha encisat, i... vaja, tinc de dir-ho, et demano relacions, Agnès.

AGNÈ. Què dius!

JOSE. Que t'estimo, Agnès. Et desitjo amb bon fi. Ja bé prou que coneixes als meus pares, soc fadrí fuster, no soc cap bali-balaga, a casa tenim un passament i quan em casi podré establir-me sense anar al fiat de res. Que m'hi dius, Agnès?

AGNÈ. Però que no saps que jo ja soc promesa?

JOSE. Així ho he sentit a dir, però com que també es diu que el teu aimador ja...

AGNÈ. Ja, què! Digues, parla. Què és lo que del meu Rafel diu la gent?

JOSE. Que fa cinc anys que va marxar...

AGNÈ. Sí.

JOSE. Jo tot just el recordo, perquè en aquell temps estava d'aprenent a Barcelona.

AGNÈ. D'en Rafel, que sé sap d'en Rafel. Què és lo que es diu d'ell?

JOSE. Com saber-ho del cert, jo no asseguro res: però com a dir-se... En primer lloc es diu que t'ha oblidat. Altres diuen que allà a l'Havana, afanyós de fer fortuna...

AGNÈ. Ha mort! Sols amb la mort ha pogut oblidar-me.

JOSE. No, mort, no. Lo que diu algú assegurant saber-ho de bona tinta, és que en Rafel...

AGNÈ. En Rafel, si no ha mort, vindrà a cumplir-me el seu jurament. Per xò és que l'espero, per xò és que aquí a casa visc reclosa lluny de festes perque ni ell ni ningú del món pugui dir que durant sa absència he deixat per un moment de cumplir amb el deure de minyona promesa amb el seu aimador.

JOSE. Jo, Agnès...

AGNÈ. Tú, Josepet, ets un bon xicot digne d'ésser estimat per una xamosa i entenimentada fadrina del poble, que prou que n'hi han que et donaran el sí a mans besades. Però jo, no puc ser teva, perque jo soc d'un altre que al marxar va dir-me axí mot per mot: "Durant ma absència, diguin lo que et diguin de mí, res creguis que no sien paraules d'estimació." Aquests mots varen quedar-me gravats en la memòria tan fondament que molts anys han de passar perque s'esborrin.

JOSE. Cinc n'han transcorregut, que són una bona pila de dies, i...

AGNÈ. I encara les seves paraules tenen el mateix relleu.

JOSE. Poques o potser cap minyona trobarien al poble que com tú estés tan esperançada i creienta de les promeses de l'home que marxa i resta mut durant tan temps.

AGNÈ. Poques, dius! Jo estic ben creguda que totes les noies de la costa, en el meu cas, farien com jo faig, cumplir amb la fe jurada.

JOSE. Agnès, veig que jo no sé explicar-me prou per a fer-me comprendre bé per tú.

AGNÈ. Sí que et comprenc, Josepet, sí.

JOSE. En el bon sentit que em guia, eh?

AGNÈ. Sí, sí. En el bon sentit.

JOSE. Sense guardar-me malícia?

AGNÈ. Gens ni gota. En prova d'això et diré parlant sincerament, que tú de mí t'has enamorat...

JOSE. Amb tota l'ànima, Agneta.

AGNÈ. Deixa'm dir. Tú de mí t'has enamorat tan cegament que no has pogut veure que jo essent d'un altre home, mal et podría correspondre.

JOSE. Però és que d'aquest altre home, diuen que...

AGNÈ. *Diguin lo que diguin, res haig de creure que d'ell no sien paraules d'estimació.*

JOSE. De manera que de tú no puc esperançar res?

AGNÈ. Amor de germana, Josepet, amor fraternal per lo bo que ets.

(*Allargant-li la mà que ell estreny amb emoció*).

JOSE. Gràcies, Agnès. Jo l'accepto aquest amor en espera de que...

AGNÈ. No et facis il.lusions. No esperancis res més de mí.

JOSE. El temps ho dirà tard o d'hora. Adéu, Agnès.

AGNÈ. Ell te faci feliç, com mereixes ser-ho, Josepet.
JOSE. Adéu.

(*Josepet se'n va pel fons dreta*).

ESCENA IV

AGNÈS *i* TOMÀS

AGNÈ. Es un bon noi en Josepet, lo que se'n diu un bon noi.
TOMÀ. Ja pots dir-ho ben alt que ho és: que conec de molt temps als seus pares, i tota la família és la mateixa bondat.
AGNÈ. Haveu sentit nostra conversació, pare?
TOMÀ. Sens perdre'n un mot. Ja en sabia jo bona cosa de la simpatia que tú li has inspirat. No fa pas gaire estona que aquí mateix m'ho ha insinuat.
AGNÈ. I vos perquè no li haveu fet avinent de que ja estic promesa!
TOMÀ. Que et diré jo, pobre de mí! Com que d'en Rafel es diuen tantes coses...
AGNÈ. Dali que dali. Que són aquestes coses que es diuen i que a mí ningú me'n fa sabedora amb proves de clara certesa?
TOMÀ. Veuràs, noia, en qüestió de promesos es perillós embolicar-se.
AGNÈ. Veig que tothom sap coses d'en Rafel, menys jo, que deuria ésser qui més ne sapigués.
TOMÀ. Precisament per xò és que molts ne parlen d'amagat de tú.
AGNÈ. I de què tenen d'amagar-se?
TOMÀ. No ho sé. No puc dir-ho... perque no ho sé, filla meva.
AGNÈ. Des del moment que d'en Rafel parlen, en bé o en mal, sia com sia, es prova de que no ha mort, i no

essent mort, a mí sols em manca que esperar sa arribada, puix ell tornarà, ell tornarà.

TOMÀ. (Sempre el mateix pensament. Qualsevol li fa la contra).

AGNÈ. Què dieu alguna cosa, pare?

TOMÀ. No... Es dir, sí. Butxequeixava per si tenia tabac. No en tinc engruna i vaig a l'estanc a comprar una paquetilla.

AGNÈ. Voleu que hi vagi jo?

TOMÀ. No cal. Prou hi sé anar-hi d'esma. Torno aviat.

AGNÈ. Sí; no em feu estar amb ànsia.

TOMÀ. No en passis gota. Es aquí aprop. (Me'n vaig més que per res, perque no sé pas que dir-li).

(*Tantejant el terreny amb el bastó marxa pel fons dreta.*)

ESCENA V

AGNÈS. *Aviat* JAN *per l'esquerra. Més tard* TOMÀS

AGNÈ. (*Fent puntes i cantant amb to melangiós*).

Cuixinet si tú sabies
les penes que'm fas passar
amargament ploraries
com jo ploro sens parar.
Quin dolor!
Quin dolor
sofreixo pel meu amor.

JAN. Agnès! Agnès!

AGNÈ. Què hi ha! Què passa, Jan, que veniu tan sofocat!

JAN. Passa, que... Hi ha, que... T'ho diré amb tots els punts i comes perque m'entenguis bé.

AGNÈ. Em feu posar neguitosa. Digueu.

JAN. Veuràs: M'estava passejant per la platja, tot sol, que és la millor manera per a no barallar-me amb ningú, quan veig un barco, un bergantí de molt bona pinta, ben tallat, lliscant damunt l'aigua amb la lleugeresa de les gavines. Aquest deu anar a Palamós a carregar taps de suro,—penso jo. Emprò de cop veig que amaina veles i es posa el *pàiro* i com bon coneixedor dels fondos de la nostra platja tira l'ancla i fa amarrada. Aquest mano sap de que se les heu—dic jo pel meu dintre.—Tot seguit veig que arrien un bot i hi salta un subjecte que de moment no conec, però quan el puc ullar de més aprop, veig que... és... és... Mai diries qui és!

AGNÈ. En Rafel, potser!

JAN. El mateix. Tú ho endevines. En Rafel que ve fet un senyor. En Rafel que torna ric, però que no ve sol.

AGNÈ. Que em fa a mí que torni ric o pobre? El cas és que en Rafel ja és aquí, ja és aquí!

JAN. Sí, però...

AGNÈ. Veieu, com feia bé d'esperar-lo?

JAN. Bé, però és que...

AGNÈ. Quina alegria! Quin goig! Pare, pare! Veniu! Correu!

(*Veient-lo arribar*).

TOMÀ. Què hi ha, noia?

AGNÈ. No heu sentit! En Rafel és aquí!

TOMÀ. Sí!

JAN. (Qualsevol li diu que el seu promés, torna casat amb muller americana. No, no. El que és jo no bado boca tocant aquest punt.)

(*Entra a casa seva*).

ESCENA VI

AGNÈS. TOMÀS. *Tot seguit* GEM *per l'esquerra.*

AGNÈ. Com me salta el cor d'alegria! Ai, pare, que ditxosa soc!

GEM. Vos porto una nova que poc la pots endevinar, Agnès.

AGNÈ. Ja la sé: que en Rafel ja és aquí.

GEM. Llampus! Qui t'ho ha dit?

AGNÈ. En Jan ara mateix.

GEM. M'ha guanyat per mà.

AGNÈ. Ha vingut corrents que no podia esbufegar.

GEM. I t'ha dit també que en Rafel ve ca... carregat d'or?

AGNÈ. M'ha dit que sí que torna ric.

GEM. Ja ho crec. Amb barco propi. Però no t'ha dit res més?

AGNÈ. Que no ha dit prou! Què voleu que digui més? Dient-me que el meu amor ha arribat, ja ho ha dit tot.

GEM. (Si en Jan no li ha dit, jo callo, que de mals tragos no en dono a ningú).

AGNÈ. I on és en Rafel, ara?

GEM. No ho sé... Jo sols l'he vist quan desembarcava a la platja.

AGNÈ. Hi vaig corrents.

(*Se'n va pel fons esquerra*).

TOMÀ. Gem, Gem!

GEM. Què vols, Tomàs?

TOMÀ. Oi, que ets un bon amic?

GEM. De tota la vida que ho soc.

TOMÀ. Doncs treu-me d'un dubte.

GEM. Digues.

TOMÀ. En Rafel, ha vingut, eh?
GEM. Certament.
TOMÀ. Ric?
GEM. Molt, segons se veu.
TOMÀ. I... casat?
GEM. Això...
TOMÀ. Si pel poble fa temps que en corre la brama.
GEM. Ja ho sabies?
TOMÀ. Ho dubtava, i amb el dubte no en deia res a ma filla, i com que ella viu tan recollida no en sospita la veritat.
GEM. I farà mal fet qui res li digui.

ESCENA VII

Dits i JAN

JAN. Però d'un moment a l'altre ho sabrà. Quan més tardi en sapiguer-ho més mal li farà segons qui li digui.
GEM. Perquè no li deies tú que has sigut el primer en portar-li la nova de l'arribada d'en Rafel?
JAN. Perque jo no en sé de donar destralades d'aquesta mena. A mí, assenyaleu-me una ballena per a clavar-li l'arpó fins a les entranyes, però no em feu que amb una agulla de picar clavi una papallona a la pared. I l'Agnès, per mí, ho és una hermosejada papallona.
GEM. Jo també m'hi trobo en aqueix cas, per xò és que ho he callat això del casament d'en Rafel. Bé prou que li diran els xafarders del poble.
JAN. O potser no que no li diran, que a l'Agnès ningú li vol mal. Tothom la plany i s'hi miraran molt a destroçar-li el cor.

TOMÀ. Però ben mirat és convenient desenganyar-la a la pobreta de la meva filla.

JAN. No diré que nó, però... com se'l capeja aquest temporal?

GEM. Home, tú que has navegat tant...

JAN. Es que mai m'he vist en un tràngol com aquest, reïra!

TOMÀ. Se sap de cert que és en Rafel el que ha arribat?

GEM. I tan cert. Ha vingut ric, mil.lionari, casat de fa un any i amb la dona apunt de fer-lo pare. Ves lo que us dic.

JAN. L'has vista tú a ella?

GEM. L'he vista quan en Rafel l'ha presentava a l'arcalde, que a la *cuenta* és el que en sabia més coses de'n Rafel. Jo fins arribo a creure que ja la coneixia, perquè al donar-li la benvinguda, ha fet esment de la mort del seu papà.

JAN. Tens raó. Ara hi caic que l'alcalde també ha estat a l'Havana. D'allí deu conéixer-la.

GEM. Així ho he comprés. Jo, que em trobava prop d'ell esperant que acabessin d'enraonar per abraçar-lo a en Rafel, al sentir tot això he virat de cop i vent en popa he vingut aquí per a dir a l'Agnès... lo que no he sapigut dir.

TOMÀ. Pobra, filla meva! Pobra filla meva!

JAN. I ara què et sembla fer, Gem?

GEM. No sé... Esperem que ella vingui i segons comprenguem lo que sap per dites o lo que ignora per silenci... Millor dit, segons l'estat de la seva ànima. Veurem que es fa.

JAN. Ben pensat.

TOMÀ. Sí, sí: és lo millor que podrem fer-hi.

GEM. Aquí s'apropa ella. Muxoni.

ESCENA VIII

Dits i AGNÈS

AGNÈ. Què! No és aquí en Rafel? No ha vingut encara?
TOMÀ. No, noia, no.
JAN. No l'hem pas vist.
GEM. I tú, no l'has trobat?
AGNÈ. En lloc se'l troba! He corregut per tot el poble, he anat a la platja, he vist el barco, he preguntat per ell a tothom que el coneix, a totes les puntaires... Tothom sap que ha arribat, però ningú sap on és. Per tots els carrers que he passat, he vist reunions de porteta, que, al atançar-m'hi han parat el seu xiu-xiu i a mes preguntes han contestat com refugint-me de concepte. Què és això! Enveja perque en Rafel ha tornat ric, o caritat perque no soc prou per ell!
JAN. No en facis cas.
GEM. No t'infundis.
AGNÈ. No poguem-ne treure l'aigua clara de res, per xò és que creia trobar-lo aquí esperant-me cinc minuts com jo tothom sap que l'he esperat cinc anys.
JAN. (Es veu que no en sap res).

(*Apart* JAN *i* GEM).

GEM. (Ningú s'ha descantellat).
AGNÈ. Que deieu alguna cosa?
JAN. No, no... Res de mal.
GEM. Sí, sí... Deiem que és de llei que ell sia el primer que vingui aquí.
AGNÈ. Això és lo que espero. Això és lo que crec.
GEM. (No en sab res). Me'n vaig: Si fos cas que el trobés al Rafel...

AGNÈ. Digueu-li que no es deturi. No me l'entretingueu, eh, Gem?

GEM. No, no el destorbaré gens. (La cara li giraré si el trobo el pas).

(*Se'n va fons dreta*).

JAN. Ja fosqueja i demà hi ha matines. Vaig cap a jóc. Bona nit, Agnès, fins a demà, Tomàs.

AGNÈ. Bona nit, padrí.

TOMÀ. Que descansis, Jan.

JAN. Igualment tothom.

(JAN *entra a la casa de la dreta i tanca la porta*).

TOMÀ. Vaig dins. Què no vens, noia?

AGNÈ. Tot seguit, pare.

(*Se'n va en* TOMÀS *per la casa de l'esquerra*).

AGNÈ. En Rafel, el meu amor el poble ha fet arribada després de cinc anys d'absència. Amb quin afany l'esperava! Cinc anys d'espera. Cinc anys, dia a dia amb l'esperança de veure per fi cumplida sa promesa, la paraula, el jurament que va fer-me de l'amor que l'inspirava.

(*Recull el coixí de puntes*).

Ai coixinet que em dones vida, amb trenes, puntes i randes! Sols tú saps pel meu amor si n'he vessat de llàgrimes! Tornarà! No tornarà! Per què no escriu? Per què calla sapiguent que aquí l'espera sanglotant amb enyorança, cor ferit, la seva Agnès, la puntaire catalana?

(*Va fent-se fosc*).

Mes ja és aquí! Ja és aquí! Com el present la meva ànima!

(Abraçada al coixí, mira pel fons dreta).

Sento que s'apropa, sí. Es ell! arriba! No encara. No pot pas trigar.

TOMÀ. *(Dins).*

Agnès! Què no vens?

AGNÈ. Sí; ja vinc, pare.

(A l'arribar a la porta de casa seva, atura el seu pas i en el cancell resta respatllada).

Sento passos! Ara és ell! Rafel! No ho és. Com m'enganya el bon desig dels seus passos que crec sentir apropar-se.

(Pausa).

No ve, no! Potser ni ho pensa que aquí l'espera amb frisança el meu cor enamorat que dintre del pit ja sangra. Sí que deu pensar-hi, sí: a l'oblit no pot llençar-se un amor com nostre amor, tan pur, tan ferm, tan veritable. Espera, cor meu, espera la seva dolça arribada.

(S'ha fet completament fosc. El coixí se li ha anat escorreguent dels braços i ara ja li serveix d'apoi en la ma dreta).

TELO PAUSAT

ACTE TERCER

*Baixos de casa l'*AGNÈS. *Parets blanques. Mobles pobres però molt cuidats. Porta al fons que dóna a la platja: portes laterals. Es a punta de dia.*

ESCENA PRIMERA

AGNÈS *encara en el cancell de la porta en la mateixa actitud de l'acte anterior. Resta com adormida, ullerosa i sense color ni els llavis.* TOMÀS *que després d'una pausa surt de la seva cambra lateral esquerra.*

TOMÀ. Agnès, Agnès, filla meva! Tú no t'has ficat al llit! Què fas aquí? Què fas? Què esperes?

AGNÈ. A ell, espero. A en Rafel. Al meu amor.

TOMÀ. Valga'ns Déu! Valga'ns Déu! Pobra filla meva!

AGNÈ. Pobre, dieu! Rica; rica d'amor com cap puntaire hi hagi en tota la costa de llevant.

TOMÀ. Però que no veus que en Rafel....

AGNÈ. En Rafel, què?

TOMÀ. En Rafel, no és... Vull dir, potser aquest Rafel que ha tornat no és aquell Rafel que se'n va anar.

AGNÈ. No és el meu promés! Què voleu dir amb això, pare?

TOMÀ. Vull dir que el temps canvia molt les coses, que les circumstàncies de la vida, poden fer donar un tom al pensament...

AGNÈ. Al meu amor no hi ha força humana que del meu cor el desarreli.

TOMÀ. El teu, no, filla meva. Ho crec, i en mig de les tenebres que m'envolten ho veig tal com ho dius, però...

AGNÈ. Ni el de'n Rafel, tampoc.

TOMÀ. El d'en Rafel, el d'en Rafel...

AGNÈ. Què! Què! El d'ell, què?

TOMÀ. No res, no res...

AGNÈ. Parleu clarament, pare. Què és lo que d'ell sabeu? No féu com els que ahir quan per ell preguntava, em contestaven amb mots vagatius. Decididament, què és lo que d'ell pot dir-se amb tota certesa! Què és?

TOMÀ. Jo, noia... Filla meva, com vols que sia jo, el infeliç pare, el que....

ESCENA II

Dits i GEM. *Després* JAN.

GEM. Bon dia ens dongui Déu.

TOMÀ. Bon dia, Gem.

AGNÈ. Bon dia, padrí.

GEM. Bon dia no pas per tú, noia, que fas una cara...

AGNÈ. Es que ara mateix me so llevat, i...

GEM. I ja has aprés de dir mentides, Agnès. Que et creus que no t'he vist a punta de sol aquí a la porta havent perdut la nit esperant la vinguda del Mesies?

AGNÈ. Jo, padrí...

GEM. Tú, sí: tú. I això no pot ser, noia. No pot ser, malmetre's la salut d'aquesta manera tontament.

AGNÈ. Tontament! Perquè em parleu així?

GEM. Perquè si aquell que va córrer com un boig per a ésser el primer en portar-te nova de l'arribada de *D. Rafel,* hagués parlat com pertoca....

JAN. *(Que ha escoltat les darreres paraules).* Què embolica aquest cap de suro, què embolica!

GEM. El cap de suro el tens tú, que mai saps profunditzar l'intenció de les paraules. Tot ho dius per damunt de l'aigua.

JAN. Pitxor ets tú que ets pesat com el plom.

GEM. Jan, no em facis sortir de caixa.

JAN. Gem, dintre una caixa tindries d'estar tancat amb pany i clau i si pogués ser que la clau s'hagués perdut.

AGNÈ. Però a què treu solta aquest aldarull?

GEM. A que és precís aclarir la situació, obrir-te els ulls, perque no s'ha de permetre que es jugui amb el teu bon cor.

AGNÈ. Encara vos entenc menys.

GEM. Prou que ho veig que no m'entens perque ets incapaç de pensar mal de ningú.

AGNÈ. Però de quin mal em parleu?

GEM. Del que tots t'estem fent. I jo el primer si massa em fas parlar.

JAN. Doncs si comprens que tú ets culpable procura posar-hi remei parlant clarament.

GEM. El que ha de parlar clar ja se jo qui és. Vaig a cercar-lo, i aquí el portaré si es plau per força perque siga ell mateix qui dongui la destralada.

JAN. I jo també que hi vaig a cercar-lo.

GEM. Veiam quí serà el primer en dur-lo aquí.

JAN. Veiam.

(Se'n van pel fons però cada hú per costat oposat).

AGNÈ. Ai, que vaig comprenent lo que no voldria entendre.

TOMÀ. Filla, perquè no vas a descansar una mica? Estàs gelada.

(Tocant-li les mans).

Pren un got de llet calentona, que allí dins n'hi ha, i acotxa't un xic. Creu-me, noia, creu el teu pare.

AGNÈ. Sí que vaig a fer-ho, però no sé si podré dormir, que tinc el cap tan ple de pensaments estranys que no em deixen sossego.

TOMÀ. Fes un possible, filleta, fes-ho per mí. Per la meva tranquil.litat.

(*Acompanyant-la fins a la porta lateral segona*).

AGNÈ. Rafel, Rafel... Perquè no vens? Què esperes? Què esperes?

ESCENA III

TOMÀS. *Tot seguit* D. JOAQUIM.

TOMÀ. Pobra filla meva! Dir-li la veritat seria matar-la.

D. JOAQ. Déu lo guard.

TOMÀ. Guardi'ns Déu. Vostè dirà què se li ofereix.

D. JOAQ. Es aquí a casa d'una tal Agnès, puntaire?

TOMÀ. Sí, senyor, jo soc el seu pare.

D. JOAQ. Celebro conéixer-lo.

TOMÀ. Gràcies.

D. JOAQ. Doncs jo, aquí on me veu...

TOMÀ. Perdoni: jo, desgraciadament no puc veure'l perquè...

D. JOAQ. Oh! Està mancat de vista?

TOMÀ. Sí, senyor. Prengui vostè mateix una cadira, segui i digui en què podem servir-lo.

D. JOAQ. Desitjaria, si fos possible, parlar amb la seva filla, la puntaire.

TOMÀ. Segons per lo que sigui, si jo puc contestar-li, perque com que ara mateix ha anat a descansar una es-

tona al llit perque ha vetllat molt i es troba un poc delicada.

D. JOAQ. Era per encarregar-li una feina de certa importància.

TOMÀ. Feina, diu? (Oh, Déu ens ve a veure). Vaig a...

D. JOAQ. (*Aixecant-se*).
No la molesti, tornaré més tard.

ESCENA IV

Dits i AGNÈS.

AGNÈ. No cal: estic llevada. Segui: pot anar dient.

D. JOAQ. Amb el seu permís, senyoreta. (Pobra noia! Si que està decaiguda).

AGNÈ. Deia que em portava feina per a fer?

D. JOAQ. Així és. A tothom que del poble he preguntat, m'ha dit que vostè és la millor puntaire de tota la costa de llevant. Fins les mateixes puntaires ho diuen, cosa estranya tractant-se de quí profesa igual art que el seu.

AGNÈ. Qui tal cosa li ha dit és que em fa massa favor.

D. JOAQ. No, no: jo asseguro que és justícia lo que tothom li fa.

AGNÈ. Com pot dir-ho vostè si no ha vist encara cap treball meu?

D. JOAQ. Però veig sa modèstia i això per mí ja és un gran mèrit.

AGNÈ. Oh!

D. JOAQ. Doncs com deia: per una panera de naixement d'un infant voldría que fes puntes de las millors que puguen fer-se, que el preu no vull pas regatejar-lo. El cas és que vostè es cuidi de tot l'equip sense escatimar-hi res. Pot encarregar-se'n vostè, Agnès? Crec que aquest és el seu nom?

AGNÈ. Sí, senyor. Agnès em dic, per servir-lo.
D. JOAQ. Gràcies. Diu que sí que ho farà?
AGNÈ. No hi tinc cap inconvenient. Puc disposar de gaire temps?
D. JOAQ. A llarg plaç una mesada, que és precís estar previnguts per no fer tard en un cas com del que es tracta. Sobre tot, li repeteixo que en res sigui escassa. Aquí té dues centes pessetes com adelanto de gastos. En té prou?
AGNÈ. De sobres.
D. JOAQ. La senyora és rica i gens avara...
AGNÈ. Ah, no són per una seva filla?
D. JOAQ. No: jo sols soc el majordom. Bona casa, bona casa.
TOMÀ. Són senyors de Barcelona, i dispensi la curiositat?
D. JOAQ. No. La senyora, donya Flora, és cubana. Just fa un any que s'ha casat, i com que els seus pares eren catalans i el seu marit també ho és, han volgut que el fruit del seu amor tingui naixença i bateig en aquesta terra.
AGNÈ. Es de molt agrair que una filla de pares catalans honori així la memòria dels seus pares.
D. JOAQ. Donya Flora és tota bondat. Quan la conegui, que ella no deixarà de venir a visitar-la, ja em dirà el simpàtica que és.
AGNÈ. Amb el que d'ella em diu ja m'ho és força de simpàtica.
D. JOAQ. I el seu espòs que l'estima amb deliri, és tot un cavaller; de tracte senzill, res d'orgull per sa riquesa ni gota de vanitat per res del món. Ha fet fortuna amb pocs anys però ben guanyada.
AGNÈ. Ha dit que és català?
D. JOAQ. Sí: fill d'aquest mateix poble és. Jo crec que vostès el deuen conèixer.
AGNÈ. Pot molt ben ésser. Com es diu?
D. JOAQ. Rafel Maspons.

AGNÈ. Rafel? Rafel, ha dit?
D. JOAQ. Sí, senyora, Rafel.
AGNÈ. Rafel s'ha casat! Déu meu!

(*Cau desvanescuda en una cadira*).

TOMÀ. Filla meva!
D. JOAQ. Senyoreta! Què té?
AGNÈ. (*Amb gran esforç de fingiment*).

No és res! No és res! Es la sorpresa... El goig de que un fill del poble hagi pogut tornar ric.
D. JOAQ. Riquíssim!
AGNÈ. No sap l'alegria que em dóna aquesta inesperada nova... (Ai! el cor com se'm trenca!) En Rafel, casat... Quí s'ho podia esperançar! I díguim: és feliç en el seu matrimoni?
D. JOAQ. Ja li he dit que s'estimen molt.
AGNÈ. Sí; té raó que ja n'havia fet esment.
D. JOAQ. I que amb sa muller fan una galant parella. Ara amb el fruit de benedicció que tindran, encara els farà més venturosos.
AGNÈ. Vostè coneix de fa molt temps, a Donya Flora?
D. JOAQ. Ja ho crec. Es pot dir que l'he vist nàixer, puix al venir al món allà a Cuba, jo ja estava de capataç en l'*ingenio* dels seus *pares*. Déu els tingui al cel.
AGNÈ. I en Rafel, com va ésser el casar-se amb la filla?
D. JOAQ. D. Rafel farà uns cinc anys, va entrar a l'hisenda en calitat de capataç com jo. Jove i amb bon delit de treballar, a la vegada que ferm amb els rebecs i bondadós amb tots els que complien sa obligació, aviat va guanyar-se les simpaties de la majoria. El principal el distingia molt per la intel.ligència que demostrava en tot negoci del que se li demanava consell. A major abundament, un día l'*ingenio* es

vegé atacat per uns mal-factors, que, desprès de fer tan mal com pogueren, secuestraren a la senyoreta Flora, demanant un fort rescat per sa vida. Les autoritats res hi pogueren. Mes en Rafel sol, lo que se'n diu ell sol, amb un bon enginy i exposant sa vida, pogué retornar la filla als braços dels seus pares que restaren bojos d'alegria. Una filla és el tot dels pares.

TOMÀ. Ja pot ben dir-ho; ja.

D. JOAQ. Això va succeir al primer any de l'arribada de Don Rafel. A la segona anyada, tenim que D. Rafel agafà unes febres malignes, què per lo molt encomanadisses que eren tothom ne refugia de cuidar-lo, quan vet'aquí que la senyoreta Flora, va i diu als seus pares:—No li dec la vida, jo? Ara és hora de pagar-li el deute..—I va convertir-se en infermera del malalt amb tal sol.licitud, que, no hi há pas dubte, ella va salvar-lo. En aquest punt és quan va nàixer l'amor d'ambdos. A l'any següent amb pocs mesos de diferència, moren els pares de la senyoreta, no sense que poc abans de finar el vell fes jurar a D. Rafel que no deixaria abandonada a sa filla.

AGNÈ. (Déu meu!).

D. JOAQ. Què volen que els hi digui més? Passat el dol, es casaren com era de preveure, i aquí tenen breument explicada l'història d'aquests amors tan nobles com venturosos.

AGNÈ. Ja ho veig, ja ho veig...

D. JOAQ. (*Aixecant-se*).

Vaja, ja massa l'he destorbada de la seva feina.

AGNÈ. No ho cregui, don...

D. JOAQ. Joaquim Obiols, per servir-los. I, ara, permeti'm que em retiri repetint què, pel preu del seu treball, no estigui. Aquí de lo que es tracta és que l'obra

de l'Agnès, la puntaire catalana, resulti ésser la més primorosa de totes les demés puntaires del món.

AGNÈ. Cregui, don Joaquim, que tractant-se del cas què es tracta, no quedaré malament.

D. JOAQ. Hi confio perquè així ho crec. Quan vol que torni? D'aquí a quinze dies?

AGNÈ. Segurament enllestiré l'encàrrec més aviat de lo que ningú pot pensar-se.

D. JOAQ. El seu entusiasme molt em complau. Dia per altre donaré una passada. Li sembla bé?

AGNÈ. Com vulgui. Aquí a casa, per a vostè, sempre trobarà la porta oberta.

D. JOAQ. Grans mercès. Passar-ho bé.

AGNÈ. Estigui bo.

TOMÀ. Déu el guiï, don Joaquim.

(*Se'n va pel fons*).

ESCENA V

TOMÀS *i* AGNÈS.

AGNÈ. Pobre cor meu! Ara que saps tota la veritat, ara pots plorar sense esperançar cap mena de consol. En Rafel, casat!... En Rafel mancant a la fe jurada! Quí m'ho podia dir?...

TOMÀ. Tothom t'ho estava dient, perquè tothom ho sospitava, i tú no volies creure res.

AGNÈ. Com volieu que fes cas de ningú si ell al marxar va dir:—"Durant ma absència, diguin lo que et diguin de mí, res creguis que no sien paraules d'estimació".

TOMÀ. Ja veus com ha complert, el malvat...

AGNÈ. Així ho veig, així ho diuen... I amb tot, voldria que fos ell qui m'ho digués.

TOMÀ. Dubtes, encara de que ha tornat casat en Rafel?
AGNÈ. No ho sé si dubto. Lo que és que no me'n puc convèncer.
TOMÀ. Això ja és bogería, filla meva.
AGNÈ. Això, pare estimat, és que sols amb el darrer sospir del cor pot morir el meu enamorament.
TOMÀ. Pobres de nosaltres! Pobres de nosaltres!

ESCENA VI

Dits i JAN. *Aviat* GEM.

JAN. Maleït sia, la sang d'un pop, l'ull d'un barat i les gafes d'un cranc. No el trobo en lloc del món. He anat a câ l'alcalde, que diuen que hi posa. No hi és. Ha sortit fa poc.—Vaig al Cassino.—Ara mateix era aquí.—Recorro mig poble preguntant a tothom que trobo al pas.—Em sembla haver-lo vist a la platja.—Hi vaig: res, ni l'ombra. Jo crec que ell s'amaga i que la gent me'l nega. Malviatge les gafes d'un cranc, l'ull d'un barat i la sang d'un pop.
GEM. Ja el tinc jo.
JAN. Sí? On l'has trobat?
GEM. A la Rectoria enraonant amb el senyor Vicari.
JAN. I on el portes? A la butxaca? Perquè no el veig pas.
GEM. M'ha promés que vindria tot seguit.
JAN. T'enganya. No li veurem pas el pèl.
GEM. Ell se'n guardarà prou de no comparèixer aquí. Si triga deu minuts el porto lligat com un feix de garbons. Què et penses que m'espanta perquè va vestit de senyor? Vindrà, i li faré cantar la... palidònia, crec que se'n diu.
AGNÈ. Ja no cal que vingui, Gem, no cal perquè ja ho sé tot.

GEM. Què és lo que saps, tú?

AGNÈ. El com i el perquè s'ha casat a l'Havana.

JAN. Qui t'ho ha dit?

AGNÈ. El seu majordom que ha vingut perquè faci puntes per l'equip del fill que està pròxim a donar-li la seva muller.

GEM. Llampus!

JAN. I tú les hi faràs les puntes?

AGNÈ. M'hi he compromés i mai he tornat enrera la paraula donada.

GEM. Però... tindràs valor per a fer anar els boixets teixint les cadenes que t'han d'esgrillonar?

JAN. La teva mortalla.

AGNÈ. Si ja la tinc llesta la... la feina. Sols manca entregar-la.

GEM. Com dius?

JAN. No comprenc?

AGNÈ. I ben primorosa que és. Es una obra en la que hi posat tot el meu saber de puntaire, tot el meu cor d'enamorada. Ja la veureu. Son les puntes que en l'espai de cinc anys treballant una hora més cada dia, he fet pel meu nuviatge. Quina servitud més apropiada li puc donar que pel bateig de l'infant que s'espera! Aneu, pare, aneu a la meva cambra i en l'armari del recó segon prestatge, hi trobareu una panereta de puntes. Porteu-la aquí. Hi sabreu?

TOMÀ. Prou i massa.

(*Se'n va per l'esquerra*).

JAN. (Com hi ha món que, no sé com aguantar-me les llàgrimes!).

GEM. Massa triga en Rafel, Si no ve...

AGNÈ. Ja he dit que no cal que vingui. Em farà favor que no es deixi veure més per aquesta casa.

ESCENA VII

Dits i RAFEL *ben vestit.*

RAFE. Déu nos guardi a tots de mal.
JAN. I de fer-lo.
AGNÈ. (Ell !).
RAFE. Gem, ja veieu que he complert la paraula. Ja soc aquí. Si no he vingut més aviat, era perquè no tenia cor per a presentar-me. Des de que soc arribat al poble me'n donava vergonya, no sols d'entrar en aquesta casa, sinó de passar per aquest carrer.
GEM. Molta vergonya ara, però poca n'has demostrat per a llançar a l'oblit un jurament amb el que has fet desgraciada a una dona.
RAFE. Gem, podeu insultar-me, podeu escupir-me al rostre, que raó no nego a l'Agnès ni a ningú per fer-ho així. No és que tracti de negar el meu procedir, però quan sapigueu les circumstàncies del cas, potser no se'm creurà tan malvat com se'm suposa.
JAN. Aquí no hi caben suposicions. Aquí lo que hi ha és un fet consumat.
RAFE. Deixeu-me explicar, i després jutjareu.
AGNÈ. No. Rafel, no cal que et fadiguis amb llarga història perquè oïnt-la novament enfonsis més la ferida del meu cor. Tot ho sé.
RAFE. Saps l'abnegació de la que avui és la meva esposa quan amb perill de sa vida va salvar la meva?
AGNÈ. Sí. Sé com va nàixer el seu amor al lliurar-la tú dels vils que la secuestraren.
RAFE. Què podia jo fer en tal cas? Deixar-la abandonada?
AGNÈ. Mai. En aquell cas vares complir amb el deure de tot un home honrat. Jo, home, hauria fet el mateix.
RAFE. Ja veus, què...

AGNÈ. Veig... Comprenc que la fatalitat ha sigut causa de la meva dissort, i per xò és que et perdono, Rafel.

JAN. Perdones a l'home que t'ha fet desgraciada?

GEM. A l'home que et mata amb tanta vilesa?

AGNÈ. No, amics meus, no. Ja he dit que és la fatalitat el punyal que em dóna mort.

RAFE. Fatalitat a la que jo hi vull posar remei d'una manera o altra.

AGNÈ. No sé com pot conseguir-se això que dius!

RAFE. Soc ric, molt ric, i tú i el teu pare ara més que mai passeu penes de tota mena. Jo puc fer-les més lleus, jo dec aixugar llàgrimes en tot lo possible.

(*Treient-se de la cartera cinc bitllets de* 1.000 *pessetes*).

De moment, aquí tens això. Cinc bitllets de 1.000. Davant de testimonis, et faig jurament de que cada mesada et faré entrega de 100 duros.

(*Deixant els bitllets damunt la taula aprop d'ella*).

AGNÈ. Rafel!! Què dius!! Ara, ara és quan m'has ofés en lo més profund de l'ànima! Per quí m'has pres? Amb or no s'aixuguen llàgrimes. Aquí els tens els teus diners.

(*Els hi tira per la cara*).

Cap servei em fan.

JAN. Ben dit, noia!

GEM. Bravo, Agnès!

(*Ambdos tirant la barretina en terra*).

RAFE. Agnès, jo...

AGNÈ. Ara he vist el que ets. Ara he comprès lo que de tú es pot esperançar. Tú no m'has estimat mai. La

vanitat, l'ambició de fer-te ric pels mitjans més ràpits, ha sigut lo que t'ha fet oblidar mon amor. Pobre no hi volies tornar aquí al poble per témer el *què dirien*. I ara que tornes, amb or creus poguer ésser perdonat! Mal pensament, Rafel, mal pensament.

RAFE. Agnès, Agnès. (*En to suplicant*).

AGNÈ. Si ja t'he perdonat, Rafel... Si és de franc que et perdono.

(*Compareix en* TOMÀS *amb la panereta de puntes*).

Mira: en bona prova de que et perdono, aquí tens al meu pobre pare que porta la panereta de puntes que havia fet pel nostre nuviatge durant la teva absència. Ara serviran pel bateig del teu fillet. Ja el veuràs quin goig farà amb aquests bonics. Tothom se'n farà llengües de la meva obra de puntaire. Ja veus si en soc de vanitosa.

RAFE. Un àngel ets, Agnès meva.

(*Amb impuls d'abraçar-la*).

AGNÈ. Teva, no. Mai. Tú la dona que pots dir *teva*, és donya Flora, la filla de Cuba, a quí deus fer-la ben ditxosa, ben ditxosa sense recordar-te per res de la puntaire catalana.

RAFE. No trobo paraules per...

AGNÈ. Adéu, Rafel. Sia aquesta la darrera vegada que ens veiem.

RAFE. No, no!

AGNÈ. Sí, sí. Pots tenir per cosa ben segura que tú no em veuràs ja més. Digues al teu majordom, don Joaquim que ja pot venir quan vulgui a recollir el seu encàrrec. La panereta de bateig ja està llesta.

(*Pausa. Per fi,* RAFEL *amb el cap baix va per marxar.* JAN *i* GEM *que al recollir de terra la barretina han recollit també els bitllets que restaven escampats per terra, els entreguen a* RAFEL *al peu de la porta*).

JAN. Veies, Rafel, que et descuides aquests cromos.

GEM. Pren aquests diners, que si ara els llences algun dia et poden fer manca.

(*Inconscientment en* RAFEL *els pren i marxa pel fons*).

ESCENA VIII

Dits, menys RAFEL.

JAN. Mala fi facis.

GEM. El que és jo no et perdono en vida ni en mort.

ACNÈ. Ai, cor meu! No puc més.

(*Cau desvanescuda en la cadira d'esquerra*).

JAN. Agnès!

TOMÀ. Filla!

GEM. Noia!

AGNÈ. (*Tots hi corren aprop d'ella*).

No és res! No res.

TOMÀ. Portem-la al seu llit.

JAN. Es lo millor.

GEM. Sí: que reposi de la sotragada que ha rebut d'aquell mal home.

AGNÈ. No, no ho digueu això.

JAN. Sí, tens raó. Millor és no anomenar-lo més.

AGNÈ. Si ja l'he perdonat jo!

Gem. Tú sí, però nosaltres...
Agnè. Si és que jo... Encara l'estimo a en Rafel...
Jan. Mala onada... Arrenca'l del cor aqueix amor.
Agnè. Amb el cor ell hi va.
Tomà. Anem al llit, anem, que t'hi conduïrem.
Agnè. No, pare, no. Porteu-me al silló de braços allí reposaré un xic.
Jan. Portem-li, no la contradim.

(*Entre tots la condueixen al silló de braços de la dreta*).

Agnè. Ah, que estic bé... Ara, voldria...
Tomà. Què desitges, filleta?
Agnè. Que em dongueu el coixinet de puntes.
Tomà. Vols treballar-hi ara! No ho facis.
Agnè. No. Abraçada amb ell dormiré una estona.
Gem. Aquí el tens.
Agnè. (*Abraçada al coixí i apoiant-hi el rostre*).

Aquest sí que és un amant que no enganya. Ah, que bé que em trobo... Quin goig! Quin plaer!

(*Queda adormida*).

Jan. Deixem-la que descansi.

(*Queden tots ells a l'esquerra voltant la taula*).

Gem. Doncs, segons comprenc, l'Agnès ja és sabedora de lo que ha passat a l'Havana, eh?
Jan. Així sembla.
Tomà. Sí, tot ho sap. Ja vos ha dit abans que el majordom d'ell li ha contat inconscientment.
Gem. I és tal com, pel poble en corre la brama?
Tomà. Què diuen pel poble?
Gem. Que la boda d'en Rafel ha sigut filla de l'agraïment.

(TOMÀS *a poc a poc s'acosta al silló on dorm l'*AGNÈS *assentant-se al seu costat*).

JAN. Sí, sí, agraïment... Ja li donaria jo agraïment... El que sempre he dit i poc que em voleu creure.

GEM. Què és lo que no se't vol creure?

JAN. Que a l'altra banda del mar hi han sirenes que encisen al jovent.

GEM. Bah!

JAN. No hi ha *bah!* que val. En Rafel ha sigut ensisat.

GEM. L'hermosura de la seva dona l'ha encisat! Què no és prou maca la nostra pobreta Agnès?

JAN. Més que ningú, ho és.

GEM. I doncs?

JAN. L'ha encisat el diner d'allà vull dir, cap de sípia.

GEM. En això, potser sí que hi toques!

JAN. No haig de tocar-hi, llus! Jo he navegat molt i el córrer món dóna molta experiència. Tú, aquí a la platja, gronxant-hi al rompent de les onades com els llubarros tens l'enteniment més curt que el xanguet que allà on va un van tots.

GEM. Jan, deixa't de peixos i parla més formal si no vols barallar-te amb mí.

JAN. Gem, amb tú i tothom que no surti en defensa de l'Agnès, estic disposat a fer pinyes.

GEM. Quí ho diu, quí ho dubta que jo no soc el primer defensor de l'Agnès! Això ni vull que ho pensis. Jan.

JAN. Gem! Jo a l'Agnès me l'estimo com si sigués filla meva!

GEM. Jo més que tú, perquè li soc podrí.

JAN. I jo, que potser li soc granota!

GEM. Tú ho sabràs si ho ets.

JAN. Gem!

GEM. Jan!

(Ambdos aixecant-se irats a punt d'abraonar-se).

TOMÀ. Parleu més baix, per l'amor de Déu, que la noia dorm i pot despertar-se amb aquests crits que féu.

JAN. Tens raó, que la pobrissona dorm.

GEM. Es veritat que ara reposa un xic.

JAN. Deixem-ho córrer, Gem!

(Allargant-li la mà).

GEM. Per mí ja està finit l'enfado.

(S'estrenyen les mans i tornen a seure)

JAN. Sempre amics, Gem?

GEM. Ara més que mai, Jan.

TOMÀ. Així em plau, que força que les hem de menester les bones amistats.

(Aixecant-se i anant a ells).

JAN. Quan penso lo feliç que mereix ésser la meva fillola, em dono als dimonis.

GEM. Molt que ho podria haver sigut a no ésser per aquest maleït Rafel. Aquí tenim el mateix Josepet, l'hereu de ca'l Andreu, un bon xicot, que n'està força d'enamorat de l'Agnès. No fa pas gaires dies que em va venir a trobar a dir-me així mateix:—Gem; l'Agnès m'ha inspirat un vertader amor, vos que em coneixeu i que li sou padrí, voleu fer-me de bo amb l'Agnès?

JAN. Lo mateix també va dir-me a mí.

GEM. I què vares fer-li per contesta tú?

JAN. Vaig dir-li:—Ets un bon noi, Josepet, digne d'ésser estimat per la millor noia del poble, empro l'Agnès està promesa, espera el retorn del seu aimador, i tinc per cosa segura que no trencarà el seu jurament. Amb tot i amb això, parla-li, però sa resposta no la prenguis per despreci.

GEM. Poc més o menys això és lo que jo també vareig dir-li, i ahir vespre mateix, el xicot va innovar-me que ja havia parlat a l'Agnès, i que, en de fet, estava convençut que tot l'amor de la puntaire era per en Rafel.

AGNÈ. (*Com somniant, sense bellugar-se gens*).

Rafel, Rafel del meu cor... Adéu, adéu.

JAN. Somnia!

GEM. Com si es despedís d'ell.

AGNÈ. (*Amb veu cada vegada més febla.* GEM, JAN *i* TOMÀS *de peu dret, però vora la taula. Situació ben estudiada*).

Que sies ben ditxós... Ben ditxós! M'has ferit l'ànima enamorada... Però jo et perdono... Jo et perdono com Déu a mí vulga perdonar-me si en aquesta vall de llàgrimes he fet mal a algú o inconscientment hi pecat. Adéu per sempre més, amor meu...

(*Pausa. Se li escorre el coixí dels braços, sense que caigui a terra, decanta un xic el cap i fineix amb un puríssim sospir. Estudi especial d'actriu. Pausa més curta.*)

JAN. Altre desmai!

GEM. No sé...

TOMÀ. Filla meva...

(*Anant a ella*).

Agnès! Què no em sents? Filla del cor, retorna a la vida. Socorro! Favor! la meva filla s'està morint.

(*Com boig va a la porta del carrer cridant*).

Auxili! No em desempareu!

ESCENA DARRERA

Dits i veïns. Entre ells D. Joaquim *i* Rafel *que s'obre pas.*

Rafe. Agnès, Agnès!
Jan. Rafel! Tú aquí! Com t'atreveixes!...
D. Joaq. Passàvem per aquí a la vora i al sentir crits!...
Gem. Enrera! Tú, ets l'únic que no la deus veure!

(*Volguent-li aturar el pas*).

Rafe. Jo més que ningú.

(*Apartant-lo, va a ella*).

Agnès! Agnès estimada!

(*Pausa*).

Agnès! Agnès!. Torna en tú! Soc el teu Rafel! Agnès!

(*Altra pausa*).

Tomà. Ell la crida i ella no respon! Es morta la filla meva!

(*Tots es descobreixen.* Jan *i* Gem *aguantant en sos braços a en* Tomàs. D. Joaquim *i els veïns sense moure's de la porta del fons.* Rafel, *que s'havia agenollat als peus d'ella, s'aixeca pausadament, desclou la panera de puntes, i amb tota cura comença a treurehi randes i brodats que després de besar-los, col.loca damunt de l'*Agnès, *com a mortalla. Finalment torna a agenollar-se als seus peus. Tot amb gran solemnitat.*)

TELO MOLT PAUSAT

FI DE L'OBRA

OBRES DEL MATEIX AUTOR

(Amb una sola actriu).

El cap d'estació. Drama en 2 actes i en prosa.
La meva mare. Drama en 3 actes i en prosa.
El secret d'un crim. Drama en 4 actes i en prosa.
La verge de Bellmunt. Drama en 4 actes i en prosa.
Joves i vells. Drama en 3 actes i en prosa.
L'infern dels gelos. Drama en 3 actes i en prosa.
La capseta dels petons. Joguina en 1 acte i en vers.
El ninot de molles. Joguina en 1 acte i en vers.
A tres quarts de quinze. Joguina en 1 acte i en prosa.
El llit del capità. Joguina en 1 acte i en prosa.
Sabates noves. Joguina en 1 acte i en prosa.
La setmana dels tres dijous. Sainet en 1 acte i en prosa.
L'amo del gos. Sainet en 1 acte i en prosa.

IMPRENTA
VILA, ALEU
& DOMINGO
CALABRIA, 89
Tel. 30.614-Barcelona

DUE

PESSETE